

Redaktørens forord

Overblik over sociologidisciplinens første århundrede og analyse af sociologiens grundproblemer var udgangspunkt for *Dansk Sociologis* milleniumnummer ved sidste årsskifte. Diskussionen er næppe slut. Som barn af moderniteten er sociologiens mærkesag vedblivende en paradigmatisk refleksion og en problematisering af de muligheder, som nyere kundskabsteoretiske indsigter rejser for en disciplin med janushoved.

Med anseligt idéhistorisk overblik viderefører Margareta Bertilsson modernitetsrefleksionen med inspiration fra to nyere afhandlinger om sociologiens grundproblemer, skrevet af henholdsvis Manni Crone og Carl-Göran Heidegren, i artiklen *Om humaniora og samfundsvidenskab: konkurrens, konvergens eller hvad?* Det centrale omdrejningspunkt er spørgsmålet om, hvorledes vi inden for een og samme disciplin, karakteriseret ved specialisering og fragmentering i utallige bindestregs-sociologier, idag skal forholde os til den klassiske splittelse mellem henholdsvis positivismen og historicisme. Sociologien har med notorisk usvigelighed altid befundet sig i et uafvendeligt dilemma mellem fakta og fortolkning af det partikulære, mellem det regelbundne overfor det ikke-givne, det typiske overfor det afvigende, det ydre overfor det immanente. Modsætningsforholdet har ledt til tragiske konsekvenser for begge retninger, jvf. 1960'erne institutkampe, men samtidig er ikke mindst positivismen ifærd med at undergå en revolutionerende transformation i takt med rækken af bioteknologiske innovationer, som

er tæt på at ophæve den gamle distinktion mellem natur og kultur. Forskellen er ikke længere interessant. Af samme grund anviser forfatteren veje til et komplementært perspektiv for sociologien, hvor modsætninger ikke avler antiteser, men leverer en tvingende organisk dannelseshelhed.

I artiklen *Diskursens materialitet* stiller forfatteren, Iver B. Neumann, spørgsmål til den erkendelsesteoretiske retning, som har præget diskursanalysen i de senere år. Han har med nogen undren iagttaget, at studiet af mening og betydning har vundet indpas over studiet af de materielle og strukturelle rammer, omend resonans netop kommer ind i billedet ved, at subjekter handler i henhold til de repræsentationer, værdier og institutioner, som foreligger. Med en række velvalgte eksempler, bl.a. fra studier af postindustrielle produktionsvilkårs påvirkning af virksomhedskulturen, påvises det, at designer-kapitalisme producerer sine designer-ansatte uanset tidligere subjektpositioner. I et andet eksempel nævnes den formelle diskurs omkring grøntsagen kålrabi, som "Norsk standard for grøntsager" har institutionaliseret lavest i grøntsagshierarkiet, hvorfor kålrabien må lide en krank skæbne i de norske køkkener. Diskursanalysens teoretiske styrke har netop været at koble værdier, institutioner og virkeligheden til hinanden i et ligeværdigt forhold, men som Neumann argumenterer, ligger den virkelige udfordring i et metodisk gennembrud, som skaber bedre rum for materialitetens indpas.

Med udgangspunkt i et af sociologiens væsentligste begreber til at forstå modernitetens transformation, den såkaldte refleksive modernitet, har Ojvind Larsen i sit bidrag *Moderne refleksiv ledelse* behandlet de kommunikationskrav, som stilles til en moderne refleksiv institution. Pointen er, at nye ledelsesformer vil være nødvendige for at drive virksomhed i den refleksive form, som moderniteten nu har antaget. Det vil ikke være muligt at undrage sig det kommunikative pres, som er sat som grundnorm for alle institutioner i det moderne samfund. Gennem såvel en sociologisk som en filosofisk bestemmelse af ledelsesbegrebet udvikler Larsen centrale karakteristika for refleksiv ledelse, som bl.a. indebærer legitimitet, etik og kommunikationskompetencer, som indlejrer sig under et større politisk perspektiv: Det demokratiske projekt.

I anledning af Erik Allardts udnævnelse den 16. november 2000 til den første æresdoktor i sociologi ved Københavns Universitet, har redaktionen valgt at bringe hans forelæsning med titlen *Perspektiv och perspektivförskutningar inom nordisk sociologi*. Med stort vingefang opridses teoretiske faser og epoker i 1900-tallets nordiske sociologi, hvor sociologiens historie har været præget af såvel den generelle samfundsudvikling som af faglige disputser mellem de enkelte generationer af sociologer. Nye og vidtrækkende perspektiver er linet op ved årtusindskiftet gennem diagnoser af en samtid, der er præget af nedbrydning af de traditionelle skillelinjer og derved også af nye usikkerhedskriterier. I nærværende redaktors fortolkning lyder Allardts håb til sociologien, at den under selv samme risiko for opløsning i allehånde teoretiske skoler og metoderetninger, må turde tage udfordringen på sig at definere det grænseløse samfund.

Med stor undren, men også med bevægelse, har danskerne nyligt været - om

ikke deltagere - så tilskuere til en spektakulær iscenesat begravelse af rigets gamle dronning. Her blev grænserne til gengæld bemærket som højst markante. Som symbol på en afrundet royal epoke og som kongeligt familieoverhoved blev der tydelig tegnet spor tilbage til de erindringslag, der kalder på nationalt fællesskab og familiær samhørighed. I sin kronik *Monarkiet har slået til igen* analyserer historikeren Claus Bjørn begivenheden gennem en beskrivelse af den moderne dronningemagts betydning.

Polemik er kommentarens karakter. I Gorm Harstes indlæg, *Teoridiskussion: Systemteoriens mulighedsbetingelser*, konstruerer forfatteren et teoretisk perspektiv som korrektiv til en tidligere fortolkning af Ole Bjerg, bragt i *Dansk Sociologi* nr. 2/11.årg. 2000, under titlen *Hvordan er systemteori mulig?* Indlægget bevæger sig ikke på myrens empiriske fodsti, men i det høje teoretiske luftlag, hvor sociologens grundlagsproblemer - igen - står for tur.

I Ejgil Jespersens review-essay med titlen *Læring som individuel kaprustning* tages afsæt i Knud Illeris' forfatterskab og begreb om læring. Også dette essay har polemikkens karakter, idet Jespersen udfordrer en læringsteori, der ikke forener, men positionerer og afgrænser sine flerfacetterede perspektiver.

Årets sidste udgivelse af *Dansk Sociologi* anno 2000 afrundes som vanligt med en række anmeldelser af væsentlige publikationer på det sociologiske bogmarked.

Med ønsket om et godt nytår til alle læsere, vil redaktionen således også gerne bruge anledningen til at bringe en særlig tak til alle tidsskriftets bidragydere gennem det forløbne år, såvel allehånde forfattere, anonyme referees samt uegenyttige kunstnere, uden hvilke *Dansk Sociologi* ville være ilde stedt.

Susanne Klausen